

DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Nuritdinova Vasila Shavkatovna

moliya kafedراسi dotsenti

Toshkent moliya instituti

E-mail: vasilanuritdinova@gmail.com

ORCID:0000-0002-6530-9311

Annotasiya

Ushbu maqolada davlat moliyaviy resurslarining chegaralanganligi sharoitida byudjet tashkilotlari moliyasini samarali tashkil etish va boshqarish, xarajatlarni rejalashtirishning ilg‘or, byudjet mablag‘larini oqilona taqsimlash va ishlatishga qaratilgan yangi usullarini amaliyotga tadbiiq etish masalalari yoritilgan, shuningdek davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish masalalari bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: davlat moliyaviy resurslari, byudjet tashkiloti, davlat moliyaviy nazorati, byudjet mablag‘lari, moliyaviy nazorati departamenti, “fuqarolar byudjeti” dasturi, byudjetdan tashqari mablaglar.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ

Нуритдинова Васи́ла Шавкато́вна

доцент кафедры финансов

Ташкентский финансовый институт

E-mail: vasilanuritdinova@gmail.com

ORCID:0000-0002-6530-9311

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы эффективной организации и управления финансами бюджетных организаций в условиях ограниченности государственных финансовых ресурсов, внедрения в практику прогрессивных, направленных на рациональное распределение и использование бюджетных средств новых методов планирования расходов, а также даются рекомендации по вопросам дальнейшего совершенствования системы государственного финансового контроля.

Ключевые слова: государственные финансовые ресурсы, бюджетное учреждение, государственный финансовый контроль, бюджетные ассигнования, департамент финансового контроля, программа “Гражданский бюджет”, внебюджетные фонды.

ISSUES OF FURTHER IMPROVEMENT OF STATE FINANCIAL CONTROL

Nuritdinova Vasila Shavkatovna.

*Associate Professor
of Finance Department
Tashkent institute of Finance
E-mail: vasilanuritdinova@gmail.com ,
ORCID:0000-0002-6530-9311*

Abstract

The article discusses the issues of effective organization and financial management of budgetary organizations in conditions of limited state financial resources, the introduction of progressive, new methods of expenditure planning aimed at rational allocation and use of budgetary funds, and also provides recommendations on further improvement of the system of state financial control.

Keywords: state financial resources, budgetary institution, state financial control, budget allocations, department of Financial Control, program “Civil budget”, extra-budgetary fund.

Kirish

So'nggi yillarda davlat moliyasini isloh qilish loyihasini amalga oshirish doirasida byudjetdan moliyalashtiriladigan sohalar va tarmoqlarda ham bir qator o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Bu o'zgarishlar byudjet tashkilotlarining xarajatlarini bazaviy xarajat me'yorlari asosida rejalashtirish usullarining qo'llanishi, davlat byudjetining g'azna ijrosi mexanizmlarining joriy etilishi, byudjet mablag'lari hisobidan davlat xaridlarini tashkil etish tartiblarining belgilanishi va byudjet tashkilotlarini byudjetdan tashqari mablaglarni jalb qilishni tobora ko'proq rag'batlantirilishi bilan bog'liq bo'lmoqda. Davlat tomonidan mablag' bilan ta'minlanadigan qator ijtimoiy sohalar: ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat, ijtimoiy ta'minot, davlat boshqaruvi organlari, muassasa va tashkilotlari byudjet tashkiloti maqomida faoliyat qiladi. Ular moliyasini tashkil etish Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari, Iqtisodiyot va moliya vazirligining buyruqlari va tegishli tarmoq vazirliklarining me'yoriy hujjatlari

bilan belgilab qo‘yilgan va quyidagilar nazarda tutilgan:

«Makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash va yillik inflatsiya darajasini 2023yilgacha bosqichma-bosqich 5 foizgacha pasaytirish.

Davlat byudjeti taqchilligini qisqartirish va 2023yildan yalpi ichki mahsulotga nisbatan uning 3 foizdan oshib ketmasligini ta‘minlash.

Har bir tuman byudjetining kamida 5 foizini “Fuqarolar byudjeti” dasturi doirasida aholining takliflari asosida eng dolzarb muammolarni yechishga sarflashni tashkil qilish.

Davlat qarzini boshqarishda yiliga yangi jalb qilingan tashqi qarz miqdori 4,5 milliard AQSh dollaridan oshib ketmasligini ta‘minlash” [1].

Shu bilan birga, bugungi kunda jahon hamjamiyatida kechayotgan inqirozlar ta‘sirida barcha turdagi resurslarning, shu jumladan, markazida byudjet mablag‘lari bo‘lgan davlat moliyaviy resurslarining chegaralanganligi sharoitida byudjet tashkilotlari moliyasini samarali tashkil etish va boshqarish, xarajatlarni rejalashtirishning ilg‘or, byudjet mablag‘larini oqilona taqsimlash va ishlatishga qaratilgan yangi usullarini amaliyotga tadbiq etish bugungi kunda davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish amaliyotidagi dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Hammamizga ma‘lumki, bugungi kunda byudjet mablag‘larini maqsadli sarflash bo‘yicha muammolar borligi, ortiqcha to‘lov, mablag‘larning boshqa yo‘nalishlarga sarflanishi, turli korrupsion holatlar bir qator vazirliklar faoliyatida yuz berayotganligi ayni haqiqat. Shuningdek, bizda hozir ham Hisob palatasi, ham Iqtisodiyot va moliya vazirligining tekshirish nazorati bor. Davlat audit tizimini shakllantirish, kengaytirish maqsad qilingan. Davlat moliyaviy nazorati departamenti faoliyati ham cheklangan. Ular hududlardagi hokimiyatlarga bo‘ysunadi, desak ham bo‘ladi. Huquqni muhofaza qiluvchi davlat organlari topshirig‘ini ko‘proq bajaradi. Ular ustidan nazorat qiluvchi, topshiriq beruvchi organlar ko‘p. Bu kabi muammolarning mavjudligi ushbu tizim faoliyatini qaytadan ko‘rib chiqish darkorligini asoslaydi.

Adabiyotlar sharhi

Bugungi kunda “moliyaviy nazorat” tushunchasi qator mahalliy va xalqaro olimlar tomonidan o‘rganilgan. Ular olib borgan nazariyalar, tadqiqotlar aks etgan nashrlarni tahlil qilish orqali “moliyaviy nazorat” tushunchasi haqida bildirilgan turli fikr-mulohazalarning bir nechtasi o‘rganib chiqildi. Oliy nazorat organlari xalqaro tashkiloti (INTOSAI)ning IX Kongressida 1977 yilda qabul qilingan "Xalqaro Lima deklaratsiyasi"ning 1-moddasida shunday izoh berilgan: "Nazorat davlat moliyaviy resurslarini boshqarishning majburiy elementi hisoblanadi, natijasi esa jamiyat oldidagi javobgarlikni yuzaga keltiradi" [4].

Rossiyalik olimlari esa, moliyaviy nazoratning mohiyatini to'laroq anglash uchun batafsil ta'rif beradi. N.S.Malein bu borada: "Moliyaviy nazorat – tekshiruvda qonuniylik, asoslilik va pul xarajatlarining to'g'ri sodir etilganligini aniqlashdan iborat bo'lgan hamda rejalarning bajarilish jarayonida moliyaviy, byudjet, kredit, hisob-kitob va kassa intizomini ta'minlashga qaratilgan, moliyaviy, kredit va xo'jalik organlari (tashkilotlari)ning huquqiy me'yorlar bilan tartibga solinadigan faoliyatidir", deb ta'kidlaydi [5].

V.Nuritdinova va M.Sharapovalarning “Moliyaviy nazorat” nomli kitobida “Moliyaviy nazorat – bu moliyaviy tekshirish va u bilan bog'liq bo'lgan masalalar harakati va muomalasini majmui bo'lib, xo'jalik sub'ektlari faoliyatini boshqarishni o'ziga xos usullar, shakllar yordamida tashkil etish”, deb ta'kidlaydilar [6].

Tahlil va natijalar

Davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarish hamda byudjet mablag'laridan oqilona foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Shu bois, mamlakatimizda keyingi yillar davomida davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish borasida bir qator samarali islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, davlat soliq xizmati organlari tizimida ham moliyaviy resurslarni boshqarish va byudjet mablag'laridan oqilona foydalanishni nazorat qilishning tizimli choralari yo'lga qo'yilgan.

Bizga ma'lumki, davlat byudjeti daromadlarining asosini soliqlar tashkil etadi.

Har yili O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetiga tegishli qonunlar qabul qilinadi. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti daromadlarining 2021yildagi ijrosi bo'yicha dastlabki natijalarni tahlil qilamiz.

2021yilda davlat byudjeti daromatlari 164,7 trln so'mni tashkil etdi yoki 2020 yilga nisbatan 31,7 trln so'mga ko'p bo'ldi.

Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari daromatlari 2021yilda 196,4 trln so'mni (YAIMga nisbatan 26,7 %) tashkil etdi.

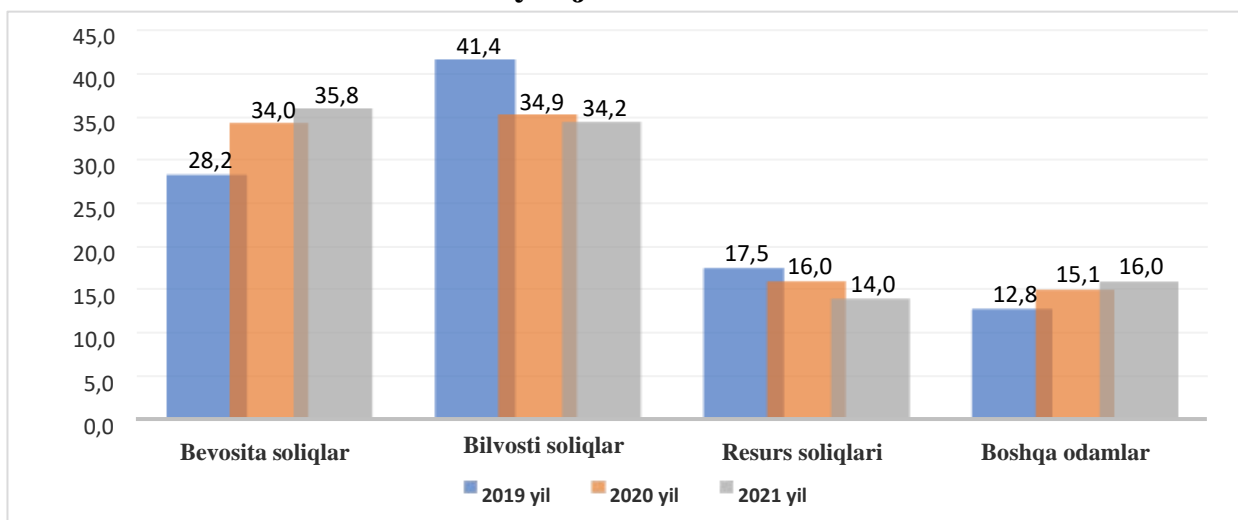
Soliq organlari ma'muriyatchiligidagi tushumlar 2021yilda 127,9 trln so'mni tashkil etdi. 2020 yil bilan solishtirganda ular 24,3 trln so'mga oshdi. Xususan, yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi tushumlari 82,3 trln so'mni tashkil etdi (o'tgan yil bilan solishtirganda o'sish – 14,6 trln so'm). Bojxona organlari ma'muriyatchiligidagi tushumlar 2021 yilda 8,5 trln so'mga oshib, 33,2 trln so'mni tashkil etdi. Byudjetga daromadlar kelib

tushishining oshishiga iqtisodiy o‘shish bilan bir qatorda qimmatbaho metallarning yuqori jahon narxlari saqlanishi, karantin cheklovlarining yumshatilishi, soliq nazorati va ma’muriyatchiligining yangi dastaklari ta’sir ko‘rsatdi. Bojxona tushumlarining oshishi quyidagilar, yani soliq solinadigan import hajmi va ayirboshlash kursining oshishi; bojxona organlari bojxona tartib-tamoyillarining soddalashtirilishi, tovarlarning erkin muomalaga chiqarilishini jadallashishi va bojxona ma’muriyatchiligining yangi metodlarini joriy etish bo‘yicha ko‘radigan choralar bilan bog‘liq.

2021 yilda davlat byudjeti daromadlari tarkibidagi bevosita (35,8 foiz) va bilvosita soliqlarning (34,2 foiz) nisbati saqlanib qoldi. Daromadlar tarkibidagi turli soliqlarning nisbati dinamikasi quyidagi 1-diagrammada ko‘rsatilgan.

1-diagramma.

Davlat byudjeti daromadlari tarkibi*

*O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma’lumotlari. www.mf.uz

Davlat byudjeti daromadlari tarkibiga so‘nggi uch yildagi soliq siyosati choralarning o‘zgartirilishi, ilgari berilgan soliq imtiyozlarining bekor qilinishi, iqtisodiyot sektorlarida olib borilayotgan islohotlar hisobiga soliq bazasining kengaytirilishi, shuningdek xom ashyo tovarlari narxlarining dinamikasi ta’sir ko‘rsatdi.

Soliq tushumlari tarkibining o‘zgarishi soliqlarning ayrim turlari bo‘yicha soliq to‘lovchilar sonining ko‘payishi bilan ham bog‘liq.

O‘tgan 2021 yilning 9 oyi davomida byudjet mablag‘ining maqsadli sarflanishi yuzasidan o‘tkazilgan nazorat tadbirlarida hududiy soliq organlarida 5 694 ta holatda 6 356,2 mln so‘mlik kamchiliklarga yo‘l qo‘yilganligi aniqlandi.

Jumladan, ish haqi va unga tenglashtirilgan to‘lovlar bo‘yicha xatoliklar aniqlanib, xodimlarga to‘lanmay qolgan 589,1 mln so‘m mablag‘ to‘lab berildi.

Ortiqcha sarflangan 956,3 mln so‘m mablag‘ qaytarilishi ta‘minlandi.

Bundan tashqari, 13 ta holatda 15,7 mln so‘mlik yoqilg‘i ortiqcha sarflanganligi, 2 ta holatda xizmat avtomashinasiga yetkazilgan zarar qoplanmaganligi aniqlandi (1-jadval).

1-jadval.

Davlat soliq xizmati organlari tizimida moliyaviy resurslarni boshqarish va byudjet mablag‘laridan oqilona foydalanish nazorati*

№	Tadbir mazmuni	2021 yil 9 oyi davomida	
		Yo‘l qo‘yilgan kamchiliklar, mln so‘m	Ortiqcha sarflangan summa, mln so‘m
1.	Byudjet mablag‘larining maqsadli sarflanishi yuzasidan o‘tkazilgan nazorat tadbirlari, jami 5 694 ta holatda	6 356,2	x
1.1	Jumladan, ish haqi va unga tenglashtirilgan to‘lovlar bo‘yicha	589,1	956,3
2.	13 ta holatda yoqilg‘i ortiqcha sarflanganligi	x	15,7
3.	2 ta holatda xizmat avtomashinasiga yetkazilgan zarar qoplanmagan	x	x
4.	Soliq xizmati organlari ma‘muriy binolarini ijaraga berishda to‘lovlar undirilmaganligi, maxsus jamg‘arma mablag‘lari Davlat soliq qo‘mitasiga o‘tkazib berilmaganligi hamda asosiy vosita va TMZlarni sanoqdan o‘tkazishdagi kamchiliklar	49,7	x

*<https://soliq.uz/press-services/news/show/byudjet-mablag‘lari-maqsadli-sarfining-nazorati-taminlanmoqda>.

Shuningdek, soliq xizmati organlari ma‘muriy binolarini ijaraga berishda to‘lovlar undirilmaganligi, maxsus jamg‘arma mablag‘lari O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasiga o‘tkazib berilmaganligi hamda asosiy vosita va TMZlarni sanoqdan o‘tkazishda kamchiliklar aniqlanib, 49,7 mln so‘mlik zararlar bartaraf etilishi ta‘minlandi.

Tizimda kamchiliklarning to‘liq bartaraf etilishi Davlat soliq qo‘mitasi tomonidan nazoratga olinib, kelgusida bu kabi holatlarning takrorlanishini oldini olish maqsadida mas‘ul xodimlarga normativ-huquqiy hujjatlar talablari yuzasidan tushuntirish va ko‘rsatmalar berildi.

Bozor munosabatlarining bugungi rivoji hamda insofli tadbirkorlik sub'ektlarini himoya qilish zarurati iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish,

«xufyona iqtisodiyot»ning shakllanish mexanizmlarini, chet el valyutasining nazoratsiz chiqib ketish kanallarini o‘z vaqtida aniqlashning shakl va usullarini tubdan qayta ko‘rib chiqishni, shuningdek, importni optimallashtirish va milliy tovarlar eksportini rag‘batlantirish bo‘yicha tizimli ishlarni kuchaytirishni ham talab etmoqda.

Shu munosabat bilan faoliyati iqtisodiyot o‘shishi, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, iqtisodiy jinoyatlar va korrupsiyaga qarshi kurashishning zamonaviy voqelikka to‘liq javob bermayotgan O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Soliq, valyutaga oid jinoyatlarga va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish departamentining vazifalari va vakolatlarini tubdan qayta ko‘rib chiqish zarurati paydo bo‘ldi.

Biznesni yuritish va investitsiyalarni jalb etish uchun yanada qulay shart-sharoitlarni yaratish, byudjet mablag‘larini talon-toroj qilish va ulardan samarasiz foydalanish holatlarining oldini olish, shuningdek, iqtisodiy jinoyatlar va korrupsiyaga qarshi kurashish samaradorligini oshirish maqsadida 23.05.2018 yil O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Byudjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini tubdan oshirish va iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish mexanizmlarini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-5446-son Farmoni qabul qilindi.

Farmonga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Soliq, valyutaga oid jinoyatlarga va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish departamenti O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti etib qayta tashkil qilindi.

Departament O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzurida iqtisodiy va korrupsiyaviy jinoyatlar, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish va ommaviy qirg‘in qurolini tarqatishni moliyalashtirish holatlari bo‘yicha tezkor-qidiruv faoliyatni, tergovga qadar tekshiruv va surishtiruvni, shuningdek, mazkur jinoyatlar sodir etilishi oqibatida yetkaziladigan iqtisodiy zararining qoplanishini amalga oshiruvchi mustaqil ixtisoslashtirilgan huquqni muhofaza qiluvchi organ hisoblanadi. Shuningdek, mazkur organ O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi soliq, valyutaga oid jinoyatlarga va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish departamentining huquqlari, majburiyatlari va shartnomalari, jumladan xalqaro shartnomalari bo‘yicha vorisi hisoblanadi.

Departament tomonidan o‘tkazilgan taftishlar va tekshiruvlar natijalari bo‘yicha aniqlangan hamda davlat byudjeti va O‘zbekiston Respublikasining davlat maqsadli jamg‘armalari daromadiga undirilgan davlat organlari, tashkilotlari va byudjet mablag‘larini oluvchilar tomonidan amalga oshirilgan noqonuniy

xarajatlarning, talon-toroj, kamomadlar summasining 10 foizi Departamentning maxsus byudjetdan tashqari jamg‘armasiga o‘tkaziladi [2].

Davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarish hamda byudjet mablag‘laridan maqsadli va oqilona foydalanish ustidan davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish, shuningdek, 2017 – 2021yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlanishining beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini “Yoshlarni qo‘llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustaxkamlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini taminlash maqsadida 2022 yil 1yanvardan boshlab «O‘zbekiston Respublikasining Hisob palatasi to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respubliki Qonuniga muvofiq, Hisob palatasi tomonidan amalga oshiriladigan nazorat shakllari va turlariga qo‘shimcha quyidagilar, yani:

buxgalteriya hisobi yuritilishini, moliyaviy hisoblarning haqqoniyligini, moliyaviy resurslardan maqsadli va qonuniy foydalanilganligini hamda daromadlarning to‘liqligini, shuningdek, moliyaviy operatsiyalarning qonuniyligini baholashni nazarda tutuvchi moliyaviy audit;

konsolidatsiyalashgan va jalb qilingan byudjet mablag‘laridan foydalanishda, davlat xaridlarini amalga oshirishda, shuningdek, daromadlarning to‘liqligini ta‘minlash va biznes jarayonlarida normativ-huquqiy hujjatlar talablariga rioya qilinganligini va ularning davlat dasturlariga muvofiqligini tekshirish va baholashni nazarda tutuvchi muvofiqlik auditi;

nazorat obyektida xarajatlar, subsidiyalar, imtiyozlar va preferensiyalarning samaradorligi va natijadorligini, ajratilgan mablag‘lardan foydalanishning tejamkorligini, belgilangan maqsadli ko‘rsatkichlarning bajarilishini, konsolidatsiyalashgan byudjet va jalb qilingan mablag‘lar hisobidan amalga oshirilayotgan loyihalarning maqsadga muvofiqligi va natijadorligini, shuningdek, davlat va hududiy dasturlarning moliyalashtirish manbalari bilan ta‘minlanganligini baholash va tahlil qilishni nazarda tutuvchi samaradorlik auditi kabilarni amaliyotga joriy etilishi belgilandi (2-jadval).

2-jadval.

**Moliyaviy, samaradorlik va muvofiqlik auditni
o‘tkazadigan vazirliklar***

T/r	Audit tadbiri o‘tkaziladigan vazirliklar	O‘tkaziladigan audit turi
1.	Sog‘liqni saqlash vazirligi	moliyaviy audit
2.	Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi	samaradorlik auditi
3.	Suv xo‘jaligi vazirligi	samaradorlik auditi
4.	Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi	muvofiqlik auditi

*O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 27 avgustdagi PF-6300 son Farmoni asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Hisob palatasi 2022 yil 1 yanvarga qadar Oliy audit organlarining xalqaro standartlari (ISSAI) asosida tashqi audit tadbirlarini rejalashtirish va o‘tkazishni tashkil etish, ular doirasida moliyaviy, samaradorlik va muvofiqlik auditlarini o‘tkazish, shuningdek, davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirish standartlarini ishlab chiqishi tasdiqlangan.

Hisob palatasi va ichki audit xizmatlari:

har bir nazorat tadbirini tashkiliy, asosiy va yakuniy bosqichlarni o‘z ichiga oluvchi uch bosqichli tizim asosida hamda audit tadbiri turlarini aniq belgilagan holda amalga oshiradi;

2021yil 1 oktabrdan boshlab Hisob palatasi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi va ichki audit xizmatlari har chorakda kamida bir marotaba ommaviy axborot vositalari vakillari ishtirokida o‘z faoliyatiga oid hisobotlarni jamoatchilikka e‘lon qilib boradi;

2022 yil 1yanvardan boshlab moliyaviy nazorat tadbirlari faqatgina nazorat ishlarining yillik dasturiga kiritilgan sub'ektlarda amalga oshiriladi, kameral nazorat va qonunchilikda ko‘zda tutilgan boshqa holatlar bundan mustasno.

Hisob palatasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi bilan birgalikda 2022 yil 1yanvarga qadar «Davlat auditi» dasturiy kompleksini ishga tushirilishini belgiladi [3].

Shuningdek, har bir nazorat tadbiri uchun o‘rganiladigan savollar, tadbirning predmeti, ma’lumotlarni jamlash va tahlil o‘tkazish tartibini o‘z ichiga olgan nazorat tadbirini o‘tkazish rejasi tuziladi.

“Davlat auditi” dasturida ro‘yxatga olinmagan nazorat tadbirlari noqonuniy hisoblanadi. Barcha davlat moliyaviy nazorati tadbirlari, shu jumladan ichki audit xizmatlarining audit tadbirlari natijalariga doir barcha turdagi hujjatlar (davlat siri yoki qonun bilan qo‘riqlanadigan boshqa sirni tashkil etuvchi ma’lumotlar bundan mustasno) davlat moliyaviy nazorati tadbirlarida aniqlangan holatlar bo‘yicha nazorat tadbiri o‘tkazilgan tashkilotning yozma fikri nazorat tadbiri tamomlangandan keyin besh kun muddatda «davlat auditi» dasturiga joylashtiriladi.

Bunda, «Davlat auditi» dasturini ishlab chiqish, texnik qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, uning funktsional imkoniyatlarini muntazam takomillashtirish bilan bog‘liq xarajatlar respublika byudjetidan moliyalashtiriladi.

Xulosa

Yuqorida berilgan fikr-mulohazalar asosida davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish masalalari bo‘yicha o‘z takliflarimizni taqdim

etamiz.

1. Nazorat organlari faoliyatini baholashda faoliyat samaradorligi tamoyilidan foydalanish.

2. Oliy audit organlarining xalqaro standartlarini (ISSAI) joriy etish, xodimlar malakasini oshirish, tajriba almashish va ilg‘or tajribalarni amaliyotda qo‘llash uchun Oliy audit organlarining xalqaro tashkilotiga (INTOSAI) a‘zo bo‘lishni ta‘minlash.

3. Xalqaro tashkilotlar va rivojlangan davlatlar bilan tajriba almashish, ilg‘or tajribalarni amaliyotda qo‘llash uchun xalqaro tashkilotlarga a‘zo bo‘lish, mutaxassislarni bugungi kun talablari asosida qayta tayyorlash.

4. "Tashabbusli byudjet" loyihasini yanada kengaytirish, unga byudjetdan ajratiladigan mablag‘larini oshirish. Buning uchun byudjetdan ijtimoiy-madaniy tadbirlarni moliyalashtiradigan mablag‘lardan tashqari boshqa xarajatlarni bosqichma-bosqich optimal darajada kamaytirish.

5. Byudjet hisobi standartlarini unifikatsiya qilish, ichki nazorat va audit tizimini takomillashtirish orqali moliyaviy intizomni mustahkamlash hamda byudjet jarayoni ustidan parlament va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish orqali jadal javobgarlikni va hisobdorlikni kuchaytirish.

6. Xorijiy hamda xalqaro ekspert va mutaxassislar ishtirokida davlat moliyaviy nazorati sohasida mahorat darslari, treninglar va malaka oshirish kurslari tashkil etish.

7. Oliy ta‘lim muassasalarida davlat moliyaviy nazorati organlarining mansabdor shaxslari tomonidan budjet nazorati va auditga ixtisoslashgan yo‘nalishlarda tahsil olayotgan talabalar uchun amaliy darslar o‘tishni yo‘lga qo‘yish.

Yuqoridagi takliflarning amaliyotga tadbiiq etilishi asosida davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirishga imkon yaratadi, deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «2022 – 2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida»gi 28.01.2022 yildagi 60-son Farmoni. – <https://lex.uz/docs/5841063>

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.05.2018 yildagi “Byudjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini tubdan oshirish va iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish mexanizmlarini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-5446-son Farmoni. – Foyqdalani sh manbai:

<https://lex.uz/docs/3743214>

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 27 avgustdagi «Davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PF-6300 son Farmoni. – Foyqdalanish manbai:

<https://lex.uz/docs/5607471>

4. Oliy nazorat organlari xalqaro tashkiloti (INTOSAI)ning 1977 yil IX Kongressida qabul qilingan "Xalqaro Lima deklaratsiyasi" hujjati.

5. Малейн Н.С. Кредитно-расчетные правоотношения и финансовый контроль. – М.: Наука, 1968. – С. 103.

6. Nuritdinova V.SH, Sharapova M.A. Moliyaviy nazorat. – T.: Iqtisod-Moliya, 2019. – 480 b.

7. <https://soliq.uz>

8. www.mf.uz

9. www.openbudget.uz